

Передплата

на «РУСЛАНА» вносить:

в Австрії:

на цілий рік . . . . . 20 кор.
на пів року . . . . . 10 кор.
на чверть року . . . . . 5 кор.
на місяць . . . . . 1-70 кор.

За границю:

на цілий рік . . . . . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . . . . . 8 рублів
або 18 франків
Поодинокі числа по 16 сот.

РУСЛАН

«Виреш ми очі і душу ми возвеш; а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских свят о 5¹/₂ год. пополудні.

Редакция, адміністрация і експедиция «Руслана» під ч. 1. пл. Домбровского (Хорунщини). Експедиция місцева в Агенції Соколовского в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попередне застережене. — Рекламациі неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надісланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 с. від стрічки.

Наші культурники.

(+) Не від них се видить ся у нас, що наші сусіди висловлюють ся згідно про нашу мову яко хлопську, невироблену і простацьку, вважають наше письменство маловартним і недостойним уваги, нашу руску суспільність яко недорослу до культури. З такими поглядами можна було зустрінути ся не лише в дивникарських статях або висловах пересічних польських політиків, але й в поважних нераз виданнях або в промовах передових польських мужів. Нічого дивного, що такі погляди могли утвердити ся серед польської суспільности з тих часів, коли руский нарід по важких злиднях занепавав був культурно, коли в непамять пішла его бувальщина і его культурні придбання, коли Поляк згідно міг висловлювати ся, що руский нарід то лише сѣлор і рор і коли сей останній історичними обставинами зведений був до такого становища, що майже не ріжнив ся від хлопа.

Але тепер, серед щораз більшого розгару політично-національної боротьби між Поляками а Русинами, коли національні пристрасти починають щораз більше флюювати, помічаємо серед польської суспільности давне горойжене, бачимо прояви давної бути і гордовитости, що глядить на все, що руске, як щось некультурне, простацьке і маловартне, а навпаки в польській суспільности добачає безмірну виспість не лише над иньшими славянськими народами, але запоморочені месиянізмом вважають себе вибраним народом в цілій Европі. Такі погляди можна почути сего дня дуже часто при всяких нагодах, а польське дивникарство піддуває сю загорілість, сю гордовитість, підсичує сей урвений месиянізм.

До такої безмежної гордовитости, до такого месияньского урвоня дійшла польська суспільність маловаженем всего, що не польське, заскоружлюю своєї суспільности, що не бачить і не хоче бачити культурного розвитку і поступу иньших славянських народів і на всіх иньших глядить як на варварів. В своїм месияньским урвоню бачать себе Поляки єдино покликаним і вибраним народом до ширеня культури на Руси дорогою колонізації і се виразно висловив Володислав Студніцкий: *naturalnym więc terenem kolonizacji jest Galicya wschodnia*. Він бачить в змісті Шевченкових творів і змаганях «Просьвіти» і иньших руских просьвітних товариств традиції боротьби з Поляками, в якій *«rubel rosyjski był również szupny jak póź ruski»*. Він остерігає перед політикою *«narodowej rezygnacji w Galicyi wschodniej»*, позаяк *«przez rutenizację przychodzimy do cywilizacji uboższej od naszej, przez germanizację — do bogatszej. Ostatnia sprzeciwi się naszym interesom narodowym, pierwsza jest równocześnie zbrodnią wobec cywilizacji»*.

Такі теревені може очевидно плести чоловік, що зовсім не знає нашої бувальщини, не знає, що Польща і літературу і

в свій книжний язик виробила під значним впливом рускої мови і письменства, а думає, що польська культура є щось специфічно питомого польского.

Як нашим загорілим культурникам перевернуло ся в голові, показує також погляд висловлений в статі «Austria a Polacy» в *Słowi i polsk-im*, де автор обговорюючи розкладові змаганя пангерманські, іридентистичні, ілірійські, москвофільські і т. д. висловлює переконане, що *«przeciw ważyć tym siłom skutecznie mogą jedynie Polacy»* і жалкує, що *«ogromnego znaczenia żywiołu polskiego w tym kierunku nie podnoszono dotychczas ze strony polskiej, ani odczuwać się zdawano dostatecznie ze strony austriackiej»*.

Месиянізм безграничний!

Поворот руских послів до буковинського сойму.

Руский буковинський клуб оповіщує в «Буковині»:

«В середу пополудні явили ся у С. Е. маршалка краєвого п. Лулула председатель руского клубу п. др. Смаль-Стоцкий і пос. Николай Василько. Відбула ся довша нарада, при чім докладно обговорено так лист посла Николая Василька з дня 14. с. м., звернений до краєвого маршалка, як також евентуальний поворот руских послів до сойму. Рускі послы набрали із слів краєвого маршалка переконаня, що він стоїть на становиску, якому дав вираз в конференції председателів клубів, а то, що про якусь акцію посла Ник. Василька у віденській державній раді против волоского парламентарного клубу або против краєвих інтересів єму особисто нічого не відомо, а так само, що маршалок краєвий зовсім не вмшаний в події на засіданню соймовім з дня 1. червня і що він, поза кілька єму, з огляду на се, що яко краєвий мершалок не може мішати ся в партійні спори, се вільно, готов, ужити всяких можливих способів, аби в разі, як рускі послы повернуть назад до сойму, дати їм можливість, оставати далі в соймі. Краєвий маршалок звернув ся до руских послів з просьбою, аби вони з огляду на дуже важну участь заступників всіх націй в нарадах соймових, вступили назад до сойму.

Председатель руского клубу заявив відтак, що з огляду на тактовне і очевидячки зовсім щире посередництво краєвого маршалка, щоби поладити справу сповненого насилья з 21. червня, котру поставила у правдиве світло заява руских послів з 2. липня, а головно в огляду на щире вічливість, яку видно було на сьогоднішній нараді по стороні краєвого маршалка, рускі послы будуть намагати ся, через поворот до сойму також зі своєї сторони причинити ся до заведеня нормальних відносин в соймі, щоби перед світлом і краєм показати, що они знають оцінити правдиву об'єктивність і чесну вічливість».

На вчерашнім засіданню — як телеграфують з Чернівців — рускі послы явили ся наново в сали нарад. Маршалок краю Лулул і президент краю Буржіньон повитали руских послів горячими словами. Бр. Буржіньон дякував маршалкови за успішну інтервенцію в справі наклоненя руских послів до занеханя сецесії.

Провідник руского клубу пос. Смаль-Стоцкий відчитав заяву, в якій стверджує, що Русини остають і на дальше на тім становиску, яке занимали перед сецесією і вискажують пожалуванє, що нерускі сторонництва в соймі не признали своєї похибки. Причиною сецесії було переконанє, що знасилє з дня 26. червня (вибори до комісії), мало своє жерело не в лої неруских сторонництв, але у особи, що стоїть поза соймом, а яка має підирати сойм в его праці для добра краю, а яка через мужів довіря з особистих мотивів спровокувала сойм до поминеня одного з членів руского клубу. Також відмова доситьучиненя зі сторони неруских сторонництв в соймі мусить піддержувати прирученє, що Русини повинні бути приготовані на дальші замахы. В виду сего Русинам накинєно розпучливу акцію против знасилья і тому они на дальше задержують своє становиско в соймі і на нїм витревають.

Дальшою спонукою повороту руских послів до сойму є се, що деякі послы відносять ся симпатично до руских справ, що маршалок краю не брав участы в ухвалі волоского клубу з дня 21. червня, що руский клуб не уважає діяльности члена руского клубу, против якого був звернений замах, ворожого для краю, а вкінці і сей факт, що краєвий маршалок повед ся супроти Русинів завсїди поправно, об'єктивно і без упередженя. Вкінці заявив пос. Смаль-Стоцкий, що рускі послы чинять зависимим своє дальше поступованє від того, яких средств ужив краєвий маршалок задля уможливленя їх побуту в соймі.

Президент краю гр. Буржіньон відповів серед оплесків Волохів та Вірмено-Поляків і Німців, що не може чути ся діткненим увагами, які містять ся в заяві, зверненими против него, тим більше, що сї жалоби є суперечні з фактичним станом річи, бо він завсїгди, а особливо від хвилі вибуху конфлікту, поступав льояльно і предметово і старав ся зладити сей конфлікт і уможливити Русинам поворот до сойму. Представитель буковинського правительства не може приміювати ся до становиска поодиноких сторонництв, але мусить заявляти рівну прихильність для всіх народностей і віроісповідань. Бесїдник завсїгди поступав в сїм дує і мимо теперішньої зачіпки з рускої сторони, буде і на дальше ділати так само і не дасть звести себе з сеї дороги через дальші притики.

Вшехполяки супроти Русинів.

«Słowo Polskie» заміщує довшу статью п. Владислава Студніцкого «Социальна демокрація, а польско-руска справа в Галичині» — як каже — тому, «що причинить ся до висвітленя такої важної для нас рускої справи і становиска зглядом неї ріжних галицьких сторонництв». І справді, автор, збувши коротко социалістів, начеркує ясно із розмахом становиско вшехпольської партії з єї далекосягаючими затїями супроти Руси.

Автор підносить, що постулять Русинів поділу Галичини не найшов ніколи в галицькій социалістичній прасі жадної відпави, а п. Дашинський в брошурі «Шляхотчина а реформа» заявляє, що «належить випрацювати докладні охоронні закони для національних меншостей і то не лише в польським інтересі, але і Русинів, досягаючих аж до Новотарського на захід краю

В справі утравкізації львівського університету соціалісти були горячими поплечниками Русинів, а орган соціалістів «Narząd» не раз дав вираз своєму обуренню над усилюваннями польонізації східної Галичини, чи то т. з. «організаційною працею над людом польським». Автор не хоче відповідати на напасти і вигадки Narządu, але в останній часі появили ся в нім статі др. Галя, а що більше в Krytu-ці стаття ред. Фельдмана, які на історично-соціологічних основах хочуть доказати пагубність такої політики у східній Галичині для самих Поляків — і на поважні аргументи автор хоче відповісти поважними аргументами.

Передовсім виказує, що всякі соціалісти стоять на народній почві як чеські, німецькі, французські, англійські і т. д. (хотий се не зовсім правдиве — Ред.), а відтак запитує, чому галицькі соціалісти не держать високо національного польського стягу? Бо, — відповідає — они рекрутують ся з чужоплеменників, остаючи в антагонізмі з нами. Хотий автор не висказує ся ясно в сім напрямі, але під сими чужоплеменниками міг мати хіба на думці жидів, які становлять великий процент соціалістичних товаришів.

Відтак п. Студійський в розгарі полеміки каже: Можна, коли хто хоче, жалувати над тим, що народи в XIII віку пересували ся на Схід. Але се був процес такий природний, як спадводи з вишин на долину, ся колонізація земель менше заселених, сі утечі від панцизняних відносин, більше утяжливих до менше тяжких.

Ішов на Схід польський хлопець, бо одержував там ліпшу землю за меншу роботу, ішов польський пан, бо ставав там магнатом, паном величезних просторів. Сьмішним і є вивід д-ра Галя, що Польща не дала розвинути ся Руси на Сході. Колиб однак не польські орли, то півмісяць повівав би через цілі віки над Львовом, а звідси загрожено би Краковови і Варшаві. Татари і Турки робили спустошення на Сході, витворили порожнечу, яка викликала польську колонізацію.

Сей «природний спад води» — як називає п. Студійський польський наїзд на Русь, не дасть навіть порівнати ся з заборами німецьких хрестоносців над балтійським морем, а які прецінь з людського становища осуджують навіть справедливі Німці, не шовіністи. Бо християнська Русь-Україна змагала ся з поганською татарвою; коли она тратила сотки тисяч своїх дітей в обороні хреста.

Польські магнати та королята тимчасом ішли туди за намовою, визискуючи хвилеву розсипку козацтва. Тепер охотно приписують Поляки собі заслугу боротьби з Татарвою і славять своїх предків муром християнства против магометанізму. Але поминають зовсім те, скільки они пособили татарві закріпощенням і придушенням руского селянства та козацтва. І здає ся, що як нині балканські Славяни успіли скорше скинути з себе бісурманське ярмо і оснувати свої держави, в яких народи скорою ходою ступають до розвитку культури, так і Русь-Україна, хотий би був може заблистів турецький півмісяць аж над Львовом, була би скорше під ним двинула ся до самостійного життя, як під сердечною опікою славянських братів-культурників.

Але менша про минуле, як задивлює ся автор на теперішність? «Тяжко — каже між иншим — щоби ті, яких пп. Галі і Фельдман хотять звернути до політики резигнації(?) у східній Галичині, були спосібними підняти експанзивну політику на західних окраїнах; тяжко припустити, аби ті, що рівнодушно глядять на рутенізацію, обурювали ся на германізацію. Памятаймо, що через рутенізацію приходимо до цивілізації біднійшої від нашої, через германізацію — до багатшої. Коли ся остання противить ся нашим народним інтересам, перша є рівночасно злочинном супроти цивілізації». Дальше твердить п. Студійський, що Русини чують традиційну ненависть до Поляків так, як «поезії Шевченка і діяльність ріжних „Просьвіт» плекає лише — традицію боротьби з нами, борб, в яких російський рубель був рівно чинний, як руский ніж. Тож з більшою імовірністю, оправданою історично, можна твердити, що борба з Русію се частина нашої боротьби з Росією, як признати Русинів

нашими будучими союзниками против неї і на річ сего союзу поносити вже інші жертви.

Отже борбу Польща проти Руси уважає вшехпольський орган доконечною з цивілізаційних і народних зглядів. Ся борба має бути безоглядною і агресивною, коли має принести успіхи. Найвим е п. Фельдман — говорить ся в статі — коли кличе, що неможливо думати про мазурску колонізацію східної Галичини, коли з західної, більше упромисловленої части краю іде хлопець у світ за зарібком. Отже ся зарібкова еміграція, в якій переважно бере участь мазурска людність, є одним з чинників парцеляцій Галичини і переваги в ній Мазурів. Треба памятати, що після даних з р. 1900 західна часть Галичини числить 99, східна 88 осіб на кв. кілометр, що в західній більша власність становить коло четвертини, у східній звиш половину просторони: *отже природним тереном колонізації є східна Галичина*. Колонізаційний процес існує тут ніким не підправний, відносно малі средства вистарчать і опроцентують ся добре, коли підрає ся і збільшає ся такий природний процес колонізації.

Вкінці автор протестує против твердження, немовби людовці відтягали ся від акції польонізованя східної Галичини. Пос. Сташійський відбував сего року віча у східній Галичині і докладав всіх старань, щоби розповсюднувати «Przyjacieł-a ludu» у східній Галичині, а на з'їзді тов. «Szkoła ludowa» людовці енергічно домагали ся єї інтензивнійшої акції у східній Галичині і багато з них веде єї на ділі.

Відо зва

Земляки! Скрізь, як широка наша Русь-Україна, розносять ся жалі і наріканя на наше загальне упослідженє. Жалі сі чути вже не від нині, тай не від нині шукаємо ми за причинами сего стану. Причину нашого упослідженя бачать одні в нашій нещасливій минувшости, другі в невідрадній теперішности, а ще інші в душевних свійствах характеру нашого українсько-русского люду. На здає ся, що всі три наведені причини разом зложили ся на наше теперішнє положенє, та ми переконані, що всеж таки нашого народу не сьміли би таки упосліджувати, коли би не наша некультурність!

Теперішній вік — се вік просьвіти і промислу, вік пари і електрики; тому нарід, що має ще сотки тисяч анальфаетів, що має так мале число інтелігенції, що не має свого промислу та своїх питомих інституцій для науки і штуки, мусить стати підніжком більше культурних наредів.

А коли нас еще до нині не роздавили другі більш культурні народи, так як драбнястий віз роздавлює парова машина, що стане їй на дорозі; коли ми нині починаємо давати чимраз то дужші позначки нашого життя: то се є лиш відрадним доказом з одної сторони ненадто великої культурности усіх наших найблизших сусідів, а з другої сторони великого еще засобу житєвих сил нашого українсько-русского народу.

Та сі обставини треба нам як найскорше визискати на нашу користь, бо наші сусіди йдуть приспіненим ходом вперед тай вскорі можуть нас так випередити в культурі, що нам вже не стане сил дїгнати і випередити їх в цивілізаційнім поході.

Тому то філія «Руского товариства педагогічного» в Коломиї, що має на цілі якраз дбати про просьвітно-економічний розвій нашого народу в отсій закутїні нашої великої України, звертає ся з отсим зазивом до всіх світлих людей а вірних синів нашого народу.

Пора вже крайна взяти ся нам до діла, до горячої невтомимої праці на нашій запущеній народній ниві! Чужі ні вороги про нас не подбають, ми самі мусимо працювати для себе! А вся та наша праця мусить стреміти до сего, щоби піднести просьвіту і добробит нашого народу.

Одним з найуспішнійших средств до сего є як найбільша і найскорша продукція нашої українсько-русской інтелігенції, бо она є цвїтом народу і сповняє незвичайно важну задачу в культурнім его розвою.

В тій отже цілі звертаємо до всіх наших Високоповажаних Отців духовних і Учителів, що вже стілько разів давали докази любови до свого народу та посвяченя для его добра. Ви, Високоповажані Добродії, маєте найбільше вагоди пізнати его талановиті одиниці, Ви можете найперше вишукати і зібрати їх та заохотити родичів до громадного посиланя до школи тих талановитих дітей, що їх тільки укриваєсь і марнує серед нашого народу. Нехай наші селянські діти засиплять школи мійські, заводові, промислові і гімназії, нехай они навчать ся добру, нехай виростають на добрих трудовників народу і краю.

Особливо просимо і звизаємо всіх Виспов. Патріотів до заохочуваня наших селян і міщан, щоби громадно обіслали нашу руску 4-класову мужеску школу в Народнім Домі і руску гімназію в Коломиї, де ваші діти в своїй рідній мові і під проводом своїх людей побірають науку і виховують ся в нашій українсько-рускій душі.

Думаємо, що наші Впов. Сьвященники і Учителі займуть ся ревно сею справою та ще не лиш вишукують таких талановитих хлопчиків, але також пожертвують ся, щоби приготувати їх до вимаганих іспитів вступних, і тому вже задалегідь подаємо до відомости ті вимоги, котрим мусять відповісти ті, що хочуть вступати до шкіл мійських, промислових і гімназій.

До школи деревної приймають учеників, що скінчили сільську школу, т. є. скінчили з вдоволяющим поступом IV. степеня науки (по нашому значить ся, що скінчили 6-тилітну науку, обовязуючу в школі народній), при тім мусять виказатись, що суть увільнені від дальшого ходженя на науку в школі народній. Та клявула має бути уміщена на свідочстві шкільнім. Ученик має мати 14 літ.

До школи гончарської приймають лишень тих учеників, що скінчили IV-ту класу школи народної.

При школі деревній є інтернат, річ вельми важна; до него приймають за уміреною, що найменше 8 К. виносячою оплатою в грошах або в натурі (хліб, мука, картоплі, фасоля і т. п.) або цілком безплатно (сироти, бідаки), вирабляють декотрим здібним ученикам степендію, що іде на оплату інтернату.

В школі гончарській уділяють стипендії від 8 до 20 К., ученик має мати 13 літ.

Вимоги при іспиті вступнім до I гімназ. кл. суть слїдуючі:

1. З науки релігії: відомости, які може собі присвоїти ученик в перших чотирох літах обовязкової шкільної науки в 4-класових народних школах.

2) З руского язика: Плавне та виразне читанє, поясненє річеве прочитаного з поданєм мисли, оповіданє змісту ширшими уступами; знанє частий мови, відміна імен і дієслова; знанє реченя простого розширеного і розбір складових его частий, що-до сгоди підмету з присудком і складні падежів; поправне писанє диктату з круга понятій, відомих ученикови з углядненєм головних засад перепишаня, і аналіза реченя письменно.

3. З німецького язика: Вправне і зрозуміле читанє, відміна родівника, іменників, прикметників та заіменників (особових, присвоюючих, указуючих і відносних); відміна дієслів помічних і слабих у всіх формах родів діяльного і страдального. Відтак відміна найзвичайнійших міцних дієслів, засіб слів відповідних понятям ученика; правильне писанє легкого диктату, котрого зміст подасть ся ученикам в мові викладовій перед подиктованєм.

4. З рахунків: Писанє чисел до міліона включно, вправність в чотирох головних діланях рахункових цілими числами; певність в таблиці множеня і знанє важнійших метричних мір.

Ученик мусить мати бодай 10 літ скінчених, або кінчити десятий рік життя до 31. грудня того року, в котрім до 1. класи зголошує ся.

При рускій гімназії в Коломиї є приготовляюча класа; до неї можуть зголошувати ся ученики, що мають 9 літ скінчених, або кінчать девятий до 31. грудня того року, в котрім до приготовляючої класи зголошують ся. Від них вимагає ся підготовленя з релігії, німецького, руского і рахунків, яке виносять з третьої класи народної школи.

